

TUNÇ ÇAĞI VE HİTİTLER DÖNEMİ (M.Ö. 2500 - 1200)

Tarihi kayıtlarda ve eski çağ tarih yazarlarının ve gezginlerinin yazılarında, Karadeniz Ereğli'den Heracleia Pontike olarak bahsedilmektedir. Bir çok tarihçi tarafından Heracleia Pontike'nin kuruluşu M.Ö. 550 yılı olarak belirtilse de günümüzde Yunanlı göçmenlerin kenti yerli halktan aldıkları kesinlik kazanmıştır.

İlk yerleşmelerin hangi dönemde olduğu kesin olarak bilinmese de son gerçekleşen arkeolojik kazıda M.Ö. 2500'lü yıllarda Karadeniz Ereğli'de bazı kabilelerin bulunduğu ortaya çıkmıştır. Bu tarih Anadolu tarihi içinde Tunç çağının ilk dönemine ve Hitit öncesi döneme rastlamaktadır. Yunanlı göçmenlerin ise Anadolu'ya girmeye başlamasına daha 1500 yıl vardır.

Yazının henüz kullanılmadığı M.Ö. 2500'lü yıllarda tarihi buluş olarak kabul edilen çömlek icat edilmiş ve çömlek imalatına başlanılmıştır.

1800'lü yıllarda Avrupalı araştırmacılar tarafından Anadolu'da bulunan Hitit kalıntıları hem dünya hem Anadolu tarihini önemli ölçüde etkilemiştir. Binlerce tabletten oluşan Hitit devlet arşivlerinin okunması ve tam anlamıyla çözümlenmesi 1930'lu yıllarda gerçekleşince, Anadolu'da yeni uygarlıklar ortaya çıktı. Hitit Tabletlerinde, Anadolu'nun kuzeybatısında Palaca konuşan Pala halklarından bahsedilmektedir.

Bununla birlikte Hitit arşivlerinde kuzeyden gelerek, sürekli Hititler ile savaş içerisinde olan Kaşka adlı halklardan da bahsedilir 2000 yılında Karadeniz Ereğli'ye 24 kilometre uzaklıktaki Zoroğlu Köyü'ndeki Yassıkaya'da yapılan arkeolojik kazılarda; Karadeniz Ereğli tarihi ile birlikte Türkiye tarihini de önemli ölçüde etkileyecek birçok tarihi eser ortaya çıkarılmıştır.

Karadeniz Ereğli'de faaliyet gösteren bir fotoğraf kulübü ekibi tarafından doğa gezisi sırasında tesadüfen bulunan mağaralarda kazı çalışmalarının yapılmasıyla Karadeniz Ereğli tarihinin M.Ö. 2500 - 2200 yıllarına kadar uzandığı belirlenmiştir.

Zoroğlu Köyü Yassıkaya bölgesindeki mağaralarda toprağın yüzeyinde ve 1 - 2 metrelik derinliklerde çömlek parçaları, gaga burunlu testiler, öğütme taşları, çakmaktaşı yapımı keskinler, terazi ağırlıkları gibi birçok kalıntı elde edilmiştir.

Kazı yönetimi, bulunan eserler üzerinde yaptığı değerlendirme sonucunda; parçaların bugüne kadar Batı Anadolu'da bulunan bulgulara benzemediğini belirtmiştir. Prof. Dr. Turan Efe, buluntular içerisindeki çanak çömleğin özgün bir yapısı olduğunu ve dolayısıyla bu kavmin Karadeniz Ereğli'ye göç yoluyla gelmiş olabileceğini belirtirken, M.Ö. 2000 yıl içlerine ulaşan bulguların Hitit metinlerinde adı geçen Kaşka kavmiyle ilgisi olabileceğini söyler. Kaşka kavmiyle bağlantının ortaya çıkmasının hem Anadolu tarihi için hem de Karadeniz Ereğli tarihi için çok önemli olduğunu belirten Prof. Dr. Turan Efe, Yassıkaya bölgesinde ve Karadeniz Ereğli'de uzun süreli bilimsel araştırmalar ile önemli bulgulara ulaşabileceklerini de anlatır.

Hitit metinlerinde Kaşka kabilelerinin kuzeyde yaşadıklarından bahsedilir. Hititler M.Ö.1600'lü yıllardan itibaren Kaşka (Kaşga) Kavimlerinden; barbar, doğulu, ilkel, dağlı ve saldırgan olarak bahsederler. Hitit İmparatorluğu'nun yıkılmasında en önemli etkenin Kaşka kabileleri olduğu belirtilmektedir. Hititler, Anadolu'ya girdikleri M.Ö. 2000'li yıllardan itibaren yüzyıllarca Kaşka

Kavimleriyle uğraşmış Kaşkalar ile sürekli savaşmak zorunda kalmıştır. Hitit belgelerinde; Hititlerin Karadeniz'e çıkmalarını engelleyen etkenin Kaşka Kavimleri olduğu belirtilir.

Antikçağ'ın Yunanlı anlatımcıları, Heracleia Pontike'den bahsederlerken yerli halk olarak Mariandynoi gibi bir halktan söz ederler. Bu halkın M.Ö. 1200'lü yıllarda Karadeniz Ereğli'de yaşadığını belirtirler. Helenler, Karadeniz Ereğli yerli halkından Mariandynoi olarak bahsederlerken bu kelimenin Helen dilinde herhangi bir anlamının bulunmadığı ve ekler yapılarak Helenleştirildiği görülür. Mariandynoi isminin Hitit uygarlığının içinde yer alan Luwi'lere ait Luwi dilindeki anlamına bakıldığında, "Yüce Ma'ya tapan halkın yurdu" olarak çevirisi yapılmaktadır. (Ma, ana tanrıça olarak kabul edilir.) Yine Karadeniz Ereğli'de Helenler tarafından kullanılan yer adlarının Helen dilinde bir anlamının bulunmaması ve Hititler tarafından kullanılan Luwi etkisinde oluşturulmuş adlar olması, Karadeniz Ereğli'de ve çevresinde Hititler dönemin de yerleşmeler olduğunu gündeme getirmektedir.

Antik tarihçiler, Filyos (Teion) Irmağı'ndan itibaren Kaukon denen ancak Homeros ve Strabon döneminde kimliğini kaybetmiş yerli halktan bahsederler. Dolayısıyla arkeolojik buluntuların ışığında değerlendirme yapıldığında, Karadeniz Ereğli'de ilk yerleşmenin M.Ö. 550 yılında başlamadığı, M.Ö. 2500 - 2200 yılları arasında bölgede yaşayan yerli halkların bulunduğu ortaya çıkar.

BİZANS DEVRİ'NDE KARADENİZ EREĞLİ

Roma İmparatorluğu'nun M.S. 395 yılında Bizans ve Roma olarak ikiye ayrılmasıyla Bizans hakimiyetinin başladığı Heracleia'da, Bizans İmparatoru II. Theodosios (M.S. 408 - 450) döneminde Hristiyanlar zafer kazanırlar. Bu tarihlerde kentin büyük bir deprem yaşadığı ve Bizans İmparatoru II. Theodosios'un kente gelerek yeniden inşası konusunda gerekli desteği verdiği bilinmektedir. M.S. 8. yüzyılda Arap akınları İznik'e ulaşmış ancak Heracleia, bu akınların dışında kalmıştır.

Türklerin 1071 yılından itibaren Anadolu'ya girmesiyle Heracleia Türk kuşatmalarına sahne olmuş ancak Türkler başarılı olamamışlardır. Bu tarihlerde dini yapılaşmanın yoğun olduğu Heracleia, Bolu'nun (Klaudiopolis) Piskoposluk merkezi olmasıyla, İmparatorluk tarafından Bolu'ya bağlanmıştır. Ancak Bolu'nun Türkler tarafından alınması sonucunda kent yeniden önem kazanmış tekrar Metropolis olmuştur. 1204 yılında Komnenos Hanedanından David'in Heracleia'yı hakimiyeti altına aldığı görülür. Heracleia bu dönemde Trabzon İmparatorluğu'nun batı kalesi olarak kullanılmıştır.

1204 - 1205 yıllarında şehrin surları yenilenmiştir. Karadeniz Ereğli'de bulunmuş bir kitabede (kitabenin yeri bugün bilinmemektedir) kentin yeniden yapılanması konusunda şunlar yazılır; "Kızıl yeşil Yunan meşalesini yakan Büyükbabası hükümdar Andronikos O ıslak temel üzerine yeni bir fener yaptı zamanın yıktığı şeyi yeniden yaptı muhteşem bir sanatla bütün Heracleia'yı yaptı 1206. Komnenos Hanedanı'ndan David, Komnenos Devleti'nin Hükümdarı Andronikos'un küçük torunudur."

David, Heracleia'da yaptıklarının dedesine ithaf etmiş görünmektedir. İznik İmparatoru Theodoros 1214 yılında Heracleia'ya saldırarak David'den kenti almış ve Sinop'a kadar olan tüm bölge İznik İmparatorluğu'nun hakimiyetine girmiştir. 1261'de İznik İmparatorluğu İstanbul'u yeniden Latinlerden geri alınca, Heracleia tekrar Bizans İmparatorluğu sınırlarına dahil olmuştur. Gittikçe kan kaybeden Bizans İmparatorluğu, Karadeniz'deki hakimiyetini korumak için Cenevizliler'e bazı ticari avantajlar sağlamış, anlaşmalar imzalamıştır (1261). Bu dönemden sonra Heracleia, Cenevizliler'in kontrolü

altına girer ve Ceneviz kolonisi olur. Selçukluların Anadolu üzerindeki baskısı Moğollar tarafından kırılmış ancak bu kez de 1269 yılında Heracleia'yı Moğollar kuşatmışlardır. Ne var ki Moğollar, tüm saldırılarına rağmen şehri ele geçirememişlerdir. Osmanlılar, Anadolu'da genişlemeye başlarken ve Türkler Anadolu'nun birçok kentine hakim olurlarken, Heracleia, kendini diğer Bizans kentlerine göre uzun bir süre Osmanlılara karşı koruyabilmiştir.

ROMA DEVRİNDE KARADENİZ EREĞLİ

Heracleia Pontike, güçlü donanması sayesinde elinde kalan toprakları Galatalılara karşı korumayı başarmıştır. Romalılar Anadolu'ya girmeye başladığında topraklarını geri alabilmek amacıyla M.Ö 187 yılında Romalılarla anlaşma imzalayan Heracleia, Roma desteğine rağmen kaybettiği toprakları geri alamamıştır. Roma - Pontos Savaşlarında Roma'yı destekleyen Heracleia güçlü donanması nedeniyle Romalılar tarafından kullanıldığını anlayınca, Romalılardan kaçan Pontos Kralı Mithradates'i ve 4.000 kişilik ordusunu Heracleia'nın kent surları içinde saklamıştır. Pontos Kralı da ordusunu Heracleia'da bırakıp rahatça ülkesine dönmüştür. Romalılar ise Heracleia halkının yaptıklarına kızarak, M.Ö. 72 - 70. yıllarda 2 yıl süreyle kenti kuşatmışlar ancak kenti almayı başaramamışlardır. Fakat Heracleia'da veba salgını başlayınca kente girmeyi başaran Romalılar, kenti baştan sona yağmalayıp, yakmışlardır. Kenti yağmalayan Romalı komutan Cotta, Karadeniz İmparatoru ünvanını almasına rağmen Roma Meclisinde Heracleia'yı gereksiz yere yağmaladığı için yargılanmıştır. Romalılar kente özgürlüğünü geri vermişler ve Augustus döneminde kentin yeniden inşasına başlamışlardır. M.Ö. 63 yılında Amasya'da doğan Strabon ünlü coğrafya kitabını yazmaya M.Ö. 7 yılında başlar ve Karadeniz Ereğli gezisini de anlatır.

Kentin limanlarının geliştiğini ve kolonileri ile birlikte değerli olduğunu anlatır. Strabon Heracleia'da bıldırcın otu denen bir bitkinin yetiştiğini şehrin Kalkedon'dan (İstanbul) 1500 stadion (262 km.) Sangarios Irmağından (Sakarya) 500 stadion (88 km.) uzaklıkta bulunduğunu söyler.

Romalıların bir eyaleti konumunda gelişimini sürdüren Heracleia'da M.S. 100'den itibaren Hz. İsa'nın 12 Havarisinden biri olan Aziz Andreas'ın girişiyle Hristiyanlık gelişmeye başlamıştır. Hristiyanlığın gelişimi Galatalıların dikkatini çekmiş ve Heracleia'daki gelişimi engellemek için Hristiyanlara yoğun baskı yapmışlar ve birçok insanı öldürmüşlerdir. Heracleia, baskılar arasında kentin gelişimini sürdürebilmiştir. Bu arada Roma İmparatorluğu'nun Anadolu'ya getirdiği barış ortamı, Karadeniz Ereğli'de özellikle M.S. 200 yıllarından itibaren kamu binalarının ve su kanallarının yeniden hızlı bir şekilde yapılmasını sağlar. Kente amfiteyatro kurulur. Ayrıca dönemin sikkelerinde bu tiyatrunun figürleri kullanılır. Karadeniz Ereğli'de yol kazıları sırasında bulunan bir anıt, M.S. 200 - 300 yılları arasında kentteki kültür ve gelişmişlik seviyesini göstermesi açısından son derece önemlidir. Dönemin ünlü Pantomim sanatçısı Krispos adına yapılmış bu mezar anıtı üzerindeki kitabede şunlar yazılıdır. Mezarlar insanların en son evleri ve en son duvarlarıdır. onlar bedenlere evlerden daha sadıktırlar. Onlardan kalan akıtılan gözyaşları ve ölümlerin sonsuza dek kalacak fani olmayan miraslarıdır. Ölüm uykusundan sonra artık vücudun güzelliği geri alınamaz. Burası bir sukun şehridir. Çıplak olarak taşınıp içine gömülünen sağlam ebedi istirahatgah. Ebedi evdir. Bu nasıl bir mezardır ve burada yatan kimdir? Hayatta kazanılan zaferlerin nefrete layık abidesidir. Taş ve toprak olanın işaretleri. ölümlerin mezar taşları suskun harflerinizle öleni dile getiriniz.

Vücudunuzu yitirip telef ettikten sonra hangi insan buraya ismini verdi? Ölü insan Krispos. Fariz ülkesinin (Mısır) ve başak taşıyan Nil Nehri'nin vatandaşı, bu anıtın altında yatmaktadır.

TÜRKLER DÖNEMİNDE KARADENİZ EREĞLİ

Osmanlılar'ın yükselişi ile birlikte, Bizans egemenliğindeki Heracleia'nın da bağlı olduğu İznik kenti 1337 yılında Türk hakimiyetine girmiştir. Şehir, 1337 yılında Gazi Şehzade Süleyman Paşa (Orhan Gazi'nin oğlu) tarafından ele geçirilmiştir. Ereğli'de Orhanlar ve Süleymanlar isimli 2 adet mahallenin ismi buradan gelmektedir. Ayrıca; "Orhan Gazi Camii" ve Kirmanlı mahallesindeki Mehmet Çelikel olarak bilinen caminin asıl adı "Gazi Süleyman Paşa Camii"dir. Şehir; Orhan Gazi döneminde Osmanlıların elinde geçtikten kısa bir süre yeniden Cenevizliler'in kontrolüne girmiştir. Cenevizliler 60 yıla yakın bir süre kentin hakimiyetini sürdürmeyi başarmışlardır.

1654 yılında Don Kazakları Karadeniz kıyılarını yağmalamaya başlar. Karadeniz Ereğli'de bundan nasibini alır. Kazakların yağmasından kurtulmak isteyen Osmanlılar, Yeniçerileri Karadeniz Ereğli'ye göndeririler. Ancak kent bu kez Yeniçeriler tarafından, Kazakları aratır şekilde yağmalanır.

1703 yıllarında Osmanlı İmparatorluğu'nda gemi yapım merkezi olarak belirlenen bir kaç bölgeden biri de Karadeniz Ereğli'dir.

1800'lü yılların başına kadar "ayanlıkla" yönetilen Karadeniz Ereğli'ye; Safranbolu, Bartın ve Devrek bağlanmıştır. 1839'da Safranbolu ve Bartın, Karadeniz Ereğli'den ayrılmıştır. 1838 yılında şehre gelen gezgin Eduard Bore, 3 gün Karadeniz Ereğli'de kalır ve Cehennemagzı Mağaraları'nı bulur. Bunu 1840 yılında seyahat notlarını anlattığı kitabında dile getirir.

1829 yılında Karadeniz Ereğli'de yeni bir dönem başlayacaktır. Karadeniz Ereğli'nin Kestaneci Köyü'nden Uzun Mehmet adlı bir köylü gezinti yaptığı sırada taş kömürünü bulacak ve Osmanlı sarayını bu buluştan haberdar edecektir.

1848 yılında Abdülmecit zamanında kömür ocakları işletmeye açılır. 1853 yılında Kırım Savaşı sırasında kömür işletme hakkı İngiliz ve Fransızlar'a devredilir. Kömür işletmelerinin çalışmaları nedeniyle bölgeye insan göçü başlar. Bölgede sadece Türk nüfusu değil aşırı bir şekilde, Rum ve Ermeni nüfusu artışı gözlenir.

1860-1890 döneminde; Rumlar ve Ermeniler Karadeniz Ereğli ticaretini ellerine alırlar. 1869 yılında Karadeniz Ereğli'de Kaymakamlık teşkilatı kurulmuştur. 1880 yılında ise Belediye Teşkilatı kurulmuştur.

1914 yılında I. Dünya savaşının başlaması ile birlikte kömür ocaklarının işletim hakkı Almanlar'a verilir. Buna kızan Ruslar, 2 yıl süreyle Karadeniz Ereğli kıyılarını sık aralıklarla bombardımana tutarlar. Dünya savaşının ardından Anadolu'nun, Avrupalı devletler tarafından işgal edilip paylaşılmasıyla Fransızlar Karadeniz Ereğli'ye gelirler ancak Karadeniz Ereğli'yi işgal etmeyi başaramazlar. Kurtuluş Savaşı sırasında işgal altındaki İstanbul'dan vatanseverler tarafından kaçırılan Alemdar isimli küçük bir savaş gemisi, Zonguldak'a ve Karadeniz'e hakim olan Fransızlar tarafından ele geçirilmek istenmiştir. 9 Şubat 1921 günü Alemdar'ı Karadeniz Ereğli limanına getiren vatanseverler gemiyi karaya oturtmuşlar ve Fransızlara teslim etmemişlerdir.

Vatanseverlerin Karadeniz Ereğli'ye sığınmalarına kızan Fransızlar, kenti işgal etmek istemişler ancak Karadeniz Ereğli halkının mücadelesi sonucu başarılı olamamışlardır. Şehrin hastanesi dahil kıyıya

yakın bölgelerini denizden bombalayan Fransızlar, Alemdar Gemisi'nin gizlice yüzdürülmesi sonucunda karşı saldırıya maruz kalmıştır.

1920 18 Haziran Karadeniz Ereğli halkı tarafından esir alınan bazı Fransız komutan ve askerler, henüz kurulmamış olan Türkiye Cumhuriyeti ile anlaşma imzalamak zorunda kalmışlardır. Bu anlaşma, Türkiye'nin Kurtuluş Savaşı'ndaki ilk uluslararası anlaşması olmuştur ve Milli Kurtuluş Hükümeti'nin kabul edildiğinin bir göstergesidir. Kurtuluş Savaşısirasında Karadeniz Ereğli halkının mücadelesi sonucu elde edilen bu başarı, Türkiye Cumhuriyeti'nin kazandığı zaferlerin temelini oluşturmuştur. Bu şekilde, Kurtuluş Savaşı'nın ilk ve tek deniz savaşı Karadeniz Ereğli'de gerçekleşmiştir. Kurtuluş Savaşı'nın ilk ve tek deniz şehidi de ALEMDAR Gemisi'nde Güverte tayfası iken Serdümenlik ve Kaptanlık yapan Rize'nin Pekmezci köyünden 1874 doğumlu Hacı Mahmut oğlu Recep Kahya'dır.

1920 - 1923 yılları arası Kurtuluş Savaşı'na katkılar sağlayan Karadeniz Ereğli'de, 1923 yılından itibaren büyük değişimler başlar. 1923 yılında Türkiye Cumhuriyeti ile Yunanistan arasındaki nüfus mübadele anlaşması gereği Karadeniz Ereğli'deki Rum ve Ermeniler bölgeyi Terk etmek zorunda kalırlar. Mübadeleden sonra Karadeniz Ereğli'nin Yalı Caddesi denen bölgesinde yoğunlukta olan azınlık vatandaşlardan geriye sadece arsa tapu kayıtları kalmıştır. (Tapu kayıtlarında mevcut binanın veya arsanın yerini belirlemek için etrafında bulunan belirgin özelliklerde açıklanır. Karadeniz Ereğli'deki bir şahsa ait olan tapuda olduğu gibi "sağı Arnabutoğlu Yorgi Veledi Hristo, solu Abacioğlu İstifan Veledi Yorgi arsası...")

KARADENİZ EREĞLİ'DE İNANIŞLAR (KÜLTÜRLER) VE HRİSTİYANLIK

Mitolojik kaynaklara göre; Karadeniz Ereğli, Delf Hatifi (Şükran İfadesi) kehaneti ve emriyle kurulur. Altın Post'u aramak için Karadeniz'e gelen Argonatlar'ın Karadeniz Ereğli'ye uğramaları kentin ününü ortaya çıkaran ilk etkindir. Karadeniz Ereğli'deki Cehennemağzı Mağaraları, Hades'in ülkesine (ölüler ülkesi) giriş yollarından biri olup, Apollon, Heracleia, Orhheus ve Serapis inanışlarının içinde değerlendirilmiş ve yüzyıllar sonra Hıristiyanların ilk gizli ibadet bölgelerinden biri olmuştur.

Antikçağın kehanetgah merkezlerinden biri olan mağaralar, Heracles'in Kerberos ile mücadelesine de ev sahipliği yapmıştır. Dor kavimlerinin ulusal kahramanı yarı tanrı Heracles, Kerberos'u etkisiz hale getirince şehrin adı başarısından dolayı Heracleia Pontika olarak anılmaya başlar. Heracles'e adanmış kentlerin ortak adı olan Heracleiakavramı; Attike, Sikla, Syros, Kaş ve Agiron gibi birçok Anadolu kentinde, Heracles adına kutlanan bayramların da ortak adı olmuş ve Heracleia inanışının oluşmasını sağlamıştır.

Mitolojiye göre Ölüler Ülkesi'ne girip sağ çıkanlardan biri de Orpheus'tur. Orpheus, dinleyenleri büyüleyen müziğiyle Kerberos'u etkilemiş ve Heracles'in Ölüler Ülkesi'nden Kerberos'u dışarı çıkarmasına yardımcı olmuştur. Orpheus,Lir denen müzik aletiyle ve müzik yeteneğiyle antikçağda Orphik denen bir inanışın doğmasına neden olmuştur. Kentin ve Cehennemağzı Mağaraları'nın Biliciler Merkezi olarak anlatımı da Apollon inanışlarını oluşturmuştur.

M.Ö. 8. yy'da başlayan Fenike ve Karya kolonistlerinin yayılma politikalarının Karadeniz kıyılarına ulaşması ile birlikte Serapis inanışı meydana gelir. Serapis inanışı yeraltı tanrılarıyla ilgili bir Mısır efsanesinden doğar. İskenderiye'deki Serapis Tapınağı'nda tanrı Serapis sağ eliyle Kerberos'u tutar ve sol eliyle asasını havaya kaldırır.

Şehrin mimari süslemelerinde bereket, cinsellik, saflık ve yeniden doğuşu simgeleyen lotüs bitkisi (Mısır Lotüsü) bezeme ögesi olarak kullanılmıştır. Yeraltı tanrılarının birbirinden binlerce kilometre uzaklıktaki benzerliği, tanrılarının evrenselliğinin simgesi olarak kabul edilmiştir. Ancak, Hristiyanlığın ortaya çıkmasıyla bu inanış ortadan kalkmıştır. Persler'in Karadeniz Ereğli üzerindeki etkisi ile Pers'li Amastris'in Karadeniz Ereğli ve Amasra'da kraliçe olduğu dönemde bazı Mithra inanışları ortaya çıkar.

Mithra mitolojisine göre; ilk buğday tohumu ve üzüm tohumları kurban edilen bir boğanın kuyruğundan akan kanların sıçramasıyla oluşmuştur. Karadeniz Ereğli'de bulunan kalıntılarda üzüm salkımları ve asma yaprakları sıkça kullanılmıştır. Mithra ayinleri çoğunlukla yüz kişiyi alabilen mağaralarda yapılır. Ayinlerde kutsal su ile yıkanmak gerektiğinden bu mağaralarda su bulunması gerekir. Cehennemağzı Mağaraları'nın fiziksel özellikleri Mithraayinlerine uygun bir şekildedir.

Ayrıca Ayazma (Kutsal Su) mağarasında bulunan suyun Amastris tarafından kurulan Amasra kentiyle bağlantısı olduğu yönündeki söylenceler bu nedenle ortaya çıkmış olabilir. M.S. 100 yıllarında Hristiyanlık, Anadolu'daki ilk örgütlenmelerine Heracleia Pontika ve Heracleia Pontike tarafından kurulan Amastris ve Tielum kentlerinde başlar. Romalılar, Hristiyanlara karşı hoşgörü ile yaklaşmayıp kendi düzenledikleri resmi ayinlere katılmayan Hristiyanları yakalayıp öldürdüler ve eziyetler yaptılar. Bu nedenle Hristiyanlar ibadetlerini gözlerden uzak mağaralarda inlerde yapmaya başladılar. Bu aynı zamanda Hz. Meryem'in Hz. İsa'yı bir mağarada dünyaya getirmesi ile de bağlantılıdır. Dolayısıyla Hristiyanlar mağara kiliseleri kurmaya önem vermişlerdir.

Roma İmparatoru Traianus döneminde (M.S. 98 - 117) Bitinya Valisi olarak görev yapan Plinius, İmparatora yazdığı mektuplarda Karadeniz Ereğli'deki Hristiyanlık hareketlerinden bahseder ve bölge hakkında bilgiler verir. Yuhanna İncili'ne göre Hz. İsa'nın 12 Havarisinden biri olan ve ilk havari olarak kabul edilen Aziz Andreaos, Heracleia'da misyonerlik yapmaya başlar. Hristiyanlığın gelişimi ile birlikte Heracleia, Bizans İmparatorluğu döneminde yapılan dinsel toplantılarda metropolis ve metropolit olarak temsil edilmiştir.

Ve bugün bulunan mağaralardan sadece bir tanesi Kilise Mağara olarak tanınmakta ve katakomp olduğu bilinmektedir. Mağaranın içerisinde kilise motifleri, taban mozaikleri, mezar taşları, erken hristiyanlık dönemine ait sütun ve başlıklar halen durmaktadır.

Karadeniz Ereğli'de Osmanlı egemenliği döneminde Türkleşme süreci ile birlikte İslami yapılaşma da artar. Osmanlılardan önce yıkılan bir çok Bizans dönemine ait kilise onarılır ve cami olarak kullanılmaya başlanır. (Halen ibadete açık olan Orhan Gazi Cami, -eski adıyla Sultan Süleyman Cami-yeni adıyla Mehmet Çelikel Cami gibi...)

ANTİK YUNAN'DA KARADENİZ EREĞLİ

Anadolu'ya M.Ö. 1000 yıllarında gelmeye başlayan Yunan boyları önce Marmara ve Ege'de koloniler kurarlarken bundan 500 yıl sonra, M.Ö. 550 yılında Karadeniz Ereğli'ye ulaşmışlardır. Bu nedenle M.Ö. 550 tarihi kentin kuruluş tarihi olarak kullanılmaya başlanmıştır. (Yunanlılar gittikleri bölgelerde toprak iddia etmek için kent ve yer isimlerini Helenleştirme ideolojisini uygulamışlardır.) Karadeniz Ereğli'nin bu tarihlerde Heracleia Pontike olarak adlandırıldığını görmekteyiz. Yunanistan'dan, Çanakkale üzerinden gelen Megaralı ve Boitalı Dor göçmenler kentin güç kazanmasını sağlamışlardır.

Karadeniz Ereğli'de M.Ö. 550'li yıllarda ilk Yunan yerleşmesi başladığında aynı zamanda Persler de Anadolu'ya girmiş ve Manisa'ya kadar olan bölgeyi topraklarına dahil etmişlerdir. Heracleia Pontike yöneticileri Perslerle iyi ilişkiler kurmayı başarmışlar ve zamanla ilişkilerini

geliştirmişlerdir. Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nde bulunan M.Ö. 530 yılında Heracleia Pontica'da yapılan Tran Başı Büstü'nün Pers etkisi taşıması, Perslerin Heracleia üzerindeki etkisinin en büyük göstergesi olarak kabul edilmektedir.

Ord. Prof. Dr. Ekrem Akurgal M.Ö. 530 yılına ait Karadeniz Ereğli'de bulunmuş bu tran başı büstünü Anadolu'daki Doğu Helen Portre sanatının ilk örneği olarak belirtmekte, dünyanın en önemli sanat tarihi eserlerinden biri olduğunu söylemektedir.

Ksenophon liderliğindeki Yunan ordusunun (onbinler) yolculuklarının son döneminde gemilerle birlikte Heracleia Pontike'ye uğramaları (M.Ö. 400), Heracleia için bir dönüm noktası olmuştur. Gemilerden inip Heracleia halkından gıda yardımı isteyen Onbinler ordusu arasında anlaşmazlıklar çıkınca ordu 3'e bölünür. 1. bölüm denizden yolculuğuna devam eder, kalanlar ise karadan yolculuklarını sürdürmeye karar verirler. Ancak Heracleia'da kaldıkları 6 günlük süre içerisinde Heracleia'yı yağmalarlar ve kentte, sonraki dönemlerde tranlara karşı ayaklanmaların başlamasına neden olurlar.

Anadolu'da Lidyalılar M.Ö. 650 - 600 yıllarında sikke kullanımına başlarlarken, Heracleia Pontike'de kent adına ilk sikkelerin M.Ö. 394 - 364 yılları arasında basımının gerçekleştiğini görüyoruz. 4.9 gramlık ilk gümüş para üzerinde, Heracles ve boğa figürleri kullanılmış olmasına rağmen bu paranın hangi tranlar döneminde basıldığı bilgisine ulaşamamıştır. Ancak sikkenin kentin kurucusu Heracles'e itafen basıldığı belirtilmektedir.

M.Ö. 400'lü yıllarda yaşayan Pontos'lu Herakleides ise; dünyanın kendi eksenini etrafında 24 saatte döndüğünü söylemiştir. Eflatun'un öğrencisi olan Pontos'lu Herakleides, Eflatun'un ölümünden sonra Akademi'yi yönetmiş ve felsefe ile bilim konularında önemli eserler vermiştir. Hayatının ikinci yarısını Herakleia Pontice'de sürdüren Herakleides, dünyanın kendi eksenini etrafında 24 saatte döndüğünü söyleyen ilk bilim adamı ünvanı ile yaşadığı dönemlerden sonra da önemini sürdürmüştür. Platon'un öğrencilerinden Heracleia Pontike'li I. Klearchos yönetim karmaşasının yaşandığı bir dönemde Heracleia'ya gelerek, halkı zenginlere karşı ayaklandırır ve krallığını ilan eder.

M.Ö. 364 yılında hükümdarlığını ilan eden I. Klearchos krallığı döneminde Anadolu'yu baştan sona etkileyen ve Anadolu'daki en güçlü Yunan krallarını yıkan Perslere karşı bağımsızlığını koruyabilen Heracleia, I. Klearchos'un ölümünden (M.ö. 352) sonrada Karadeniz kıyılarındaki

egemenliğini ve genişlemesini sürdürmüştür. I. Klearchos döneminde; şehirde büyük yapılanma başlamış ve Platon'un öğrencisi Klearchos ilk kütüphaneyi kurmuştur.

M.ö 400 - 300 yılları arasındaki dönem Herakleia Pontike için Büyük Yayılım Dönemi olarak kabul edilir. Deniz ticaretinin ve tarımsal gelişmelerin ardından Heracleia siyasi gücünü artırmış ve koloniler kurmuştur. Heracleia bu dönemde Kallatis (Romanya'da Dobruca Bölgesinde kıyı kasabası) ve Khersonesos (Rusya'nın Kırım Bölgesi, Kırım Yarımadası) adlı kolonilere sahiptir. Anadolu'da ise; şehrin doğu ve batı kıyıları boyunca genişlemiş, batıda; Cales (Kales - Alaplı), Diospolis (Akçakoca), Apollonia - Thynia (Kefken Adası) ve Karpeia (Kefken), doğuda; Sandareke (Zonguldak), Teion (Filyos), Sesamos (Bartın - Amasra), Kromna (Bartın - Kurucaşile), Kytoron (Kastamonu - Cide) ve Sinope

(Sinop) kadar ki bölgede etkili olmuştur. Bu gelişmede en önemli unsur Heracleia'nın sahip olduğu güçlü donanmasının etkisidir.

I. Klearchos'un ölümünün ardından yönetime Satyros adlı tranın geçtiğini bilmekteyiz. (M.Ö. 352 - 345) Daha sonra Heracleia yönetimine Dionysos ve Timoteos tranlarının (M.Ö. 345 - 337) geçtiğini görüyoruz. Siyasi başarıları nedeniyle Heracleia'yı hem Persler'e karşı hem de Büyük İskender'e karşı korumayı bilmişlerdir. Dionysos tek başına kral olduğu dönemde (M.ö. 337 - 305) Büyük İskender Anadolu'ya girmiş ve Perslerle savaşımaya başlamıştır. İskender'in M.ö. 324 yılında Persler'i yenmesi sonucu İskender, etrafındakileri Pers kızları ile evlenmeye zorlamıştır. Bunun üzerine Heracleia Kralı Dionysos, Pers Kralı III. Darius'un kardeşinin kızı Amastris ile evlenerek (M.ö 320), Anadolu ve Karadeniz Ereğli tarihini etkileyen bir sürecin başlamasına neden olmuştur.

Dionysos'un M.Ö. 305 yılında ölümünün ardından tahta geçen Amastris, Trakya kralı Lysimachos'un saldırılarından kenti korumak için onunla evlenmek zorunda kalmıştır. Bu dönemde Heracleia ticari olarak zenginliğini artırmaya devam etmiştir. Amastris Heracleia'nin zenginliğini ispatlarcasına kendi adını taşıyan Amastris (Amasra) şehrini kurar ve kendi adına ilk sikkeyi bastırarak Amasra'yı yönetmeye başlar. (M.ö. 300 - 288) Bu arada Heracleia'da II. Kearchos ve Oxathres tranlık dönemi (M.ö. 305 - 286) başlamıştır. Ancak, annelerinin hareketlerini benimsemeyen oğulları Klearchos ve Oxathres, Amastris'i öldürürler. M.Ö. 288 Bu yıllarda Heracleia'da yönetim karmaşası görünür. Amastris'in öldürüldüğünü duyan Amastris'in eski kocası Trakya Kralı Lysimachos Heracleia'ya gelerek şehrin başına geçer. Amastris'i öldüren çocuklarını M.Ö. 286 yılında idam ettirir. Şehrin hazinelerini talan eden Trakya kralı, idareyi halka bırakıp gider. Ancak Trakya kralının ölmesinin (M.Ö. 281) ardından ayaklanan Heracleia halkı, kentte büyük bir yıkım olmasına neden olur. Bütün kent surları temellerine kadar yıkılır. Ayaklanmaların ardından Cumhuriyet rejimine geçen Heracleia halkı, Bithynia, Bergama ve Suriye İmparatorluğunun saldırılarına karşı topraklarını korumayı başarır.

Daha sonraki yıllarda Galatia'lara karşı Bithyniaları destekleyen Heracleia'lılar I. Antiochos'un yönetimi altındaki (M.Ö 280 - 261) Galatia'ların saldırılarına maruz kalmış ve kent yağmalanmıştır. Kentin yağmalanmasının ardından Galatia'ya karşı savaşlarda Mısırlılar'la iyi ilişkiler kuran Heracleia halkı, Mısır Kralı II. Ptolemaios'un yardımlarıyla kenti yeniden inşa etmişler ve gönderilen Marmara Adası'ndan mermerler ile Heracles adına şehirde tapınak yapmışlardır.

Heracleia'nın önceki yıllardaki savaşlarda destek verdiği Bithynia ile arası M.Ö. 2000'li yıllarda bozulmuş ve saldırılar sonucu Bithynia'ya topraklarını kaptırmıştır. Sakarya Irmağı, Bartın çayı ve Filyos arasında kalan topraklar Amasra dahil, 200 yıllık Heracleia hakimiyetinden sonra Bithynialar'a geçmiştir.

MİTOLOJİDE KARADENİZ EREĞLİ

Yunan efsanesine göre Acheron, Güneş ile Toprağın oğludur. Olympos (Olimpos) tanrılarıyla devler arasındaki savaşta susuzluktan kırılan devlere su verdiği için Zeus tarafından lanetlenerek yeraltı ülkesine kapatılmıştır. Acheron'u önce; M.Ö. 9.yy.'da yaşadığı bilinen Homeros, ardından Vergilius ve Ortaçağın büyük şairi Dante anlatmıştır. Homeros, Odeisa adlı yapıtında;

"... geçtiğin zaman Okeanos'u geminle, orada alçak kıyı var ve Persephone'nin koruluğu uzun, uzun kavaklar göreceksin, kısır söğütler derin anafolu Okeanos'un kıyısına çek karaya gemini, sonra çık

yola Hades'in batallığına doğru, orada Acheron'a Pyriphlegeton ve Kokytos akar Styks'ten gelen sular da dökülür oraya..."

HADES'İN ÜLKESİ

Ölüler ülkesinin anlatıldığı bölgenin görünüşü ürkütücü olarak tasvir edilir. Ölü ruhların içeri girmesi de kolay değildir. Ölü ruhları Acheron ırmağından geçiren bir sandalcı vardır. Kharon ölü ruhlarını geçirmek için para alır. Bu nedenle ölülerin ağızlarına bir obolos (metelik) konurdu. Para almazsa Kharon, ruhları kovar ve asla yumuşamazdı. Toprađa gömülmeyen ruhların ise Hades'in ülkesine ulaşması mümkün değildi.

Gömülmeyen ruhlar yüz yıl havada gezinip dururlardı. Bu efsanevi anlatım o kadar etkili olmuştur ki Yunanlılar ölüleri Hristiyanlığın ilk dönemlerindeki mağara ayinleri tasviri ile birlikte değerli eşyalarını da mezara koymayı adet olarak edinmişlerdir. Yunanlılar, ölü ile birlikte "hediye parası" diye anılan bir tas içerisine 10 - 15 civarında para koymayı gelenekselleştirmişlerdir.